

THISTED KOMMUNE

TILLÆG TIL LÆSEPOLITIK THISTED KOMMUNE 2018

Digital læsedidaktik og digitale læsestrategier for ordblinde elever

Forord

Elever læser og skriver mere end før, men det er en anden type skriftsproglighed, hvor de læser færre bøger og i stedet meget forskellig tekst på digitale skærme.

“Digitalisering af litteratur og læsning på skærm er efterhånden en naturlig del af vores hverdag. Vi læser nyheder på mobilen og faglige tekster på computeren.” (Balling 2017:1) Læsning af forskellig tekst på forskellige skærme er tæt forbundet med at kunne deltage, tænke selv, kommunikere med andre, udtrykke sig, tage stilling, få indsigt og at kunne se verden fra egne og andres perspektiv og undersøgelse af børns læsevaner fra 2017 viser, at børn bruger generelt mere tid på sociale medier og web-tekster end på at læse bøger.

Men jo mere tekster bliver en enhed af tekst, lyd, billeder og video, jo vigtigere bliver det at besidde multimodale læsekompetencer for at kunne forstå disse teksters kommunikation om verden”, og selvom børn fødes ind i den digitale kultur, bliver de ikke gode til at læse digitale tekster af sig selv. Derudover viser forskning, at man husker mindre og læser dårligere, når man læser på skærm, hvis man blot anvender de traditionelle læsefærdigheder. Læsningen på skærm kræver en anden opmærksomhed og metode end analog læsning, men feltet er et “up-coming forskningsfelt” og der eksisterer foreløbig kun lidt forskning, som kan sige noget om, hvordan teknologien indvirker på vores læsning og læring og på grundlæggende kognitive mønstre og tænkemåder på lang sigt. Læseforskningen oplever i disse år en udvidet interesse fra forskellige forskningsfelter, hvilket nuancerer billedet, men også gør det mere uigennemskueligt, hvad der er på spil.

I Thisted Kommune sidder alle elever med et personligt device som en del af kommunens it-strategi. Fra 0. - 2. klasse har eleverne en iPad, og fra 3. - 9. klasse har de en Chromebook. Størstedelen af eleverne i kommunen kan vælge, om de vil læse tekster på papir eller på skærm, alt efter læseformålet, men for en gruppe elever, er det ikke en mulighed at læse på papir. Det er de ordblinde elever, som skal anvende læse- og skriveteknologi for at kunne afkode en tekst. For disse elever vil teksten altid stå på en skærm, og det er derfor nødvendigt at være nysgerrig på, hvilke muligheder og udfordringer det giver, at flytte læsningen fra papir til skærm, samt hvilke digitale læsestrategier eleverne skal lære.

Dette tillæg til læsepolitikken omhandler digital læsedidaktik og digitale læsestrategier for ordblinde elever, men det kan uden tvivl også bruges som inspiration til en mere digital læseundervisning, hvor alle elevers digitale læsekompetencer kan styrkes.

Indholdsfortegnelse

Kort om generelle forskelle på at læse på papir og på skærm	4
Digitale læsestrategier generelt	4
Bred strategi	5
Snæver strategi	5
1. Skønlitterære digitale tekster	5
Skønlitteratur som fordybelse og læseoplevelse	5
Skønlitteratur som skolearbejde	6
Digitale læsestrategier	6
2. Faglitterære digitale tekster (PDF)	7
Digitale læsestrategier	7
3. Multimodale digitale tekster	8
Digitale læsestrategier	9
4. Interaktive hypertekster	10
Digitale læsestrategier	10
Udvidet interaktiv læsemodel	12

Litteraturliste

Nedenfor angives til videre læsning og inspiration udvalgte titler:

- * Auer, Natalia (2018): *Digital læsning: Lige så godt som papir*. I: *Gymnasieforskning* nr. 13, marts 2018.
- * Balling, Gitte (2017): *Unge læsning i en digital tidsalder*. I: *Learning Tech* nr. 3 'Spil og digitale læremidler i undervisningen'. Lokaliseret 14. maj 2018 på: http://laeremiddel.dk/wp-content/uploads/2012/07/03_LT3_unges_laesning_web.pdf
- * Bråten Ivar & Strømsø, Helge (2008): *Forståelse af digitale tekster - nye udfordringer*. I: 'Læseforståelse. Læsning i videnssamfundet - teori og praksis' Klim. 1. udgave, Århus
- * Bundsgaard, Jeppe (2009): *Skærmlæsning. Mangen, A. (red.)*. I: 'Lesing på skærm' s. 35-41. Stavanger, Lesesenteret, Universitetet i Stavanger.
- * Maibom, Inger (2014): *Literacy og web 2.0*. I: Asmussen, J: 'Didaktisk design i dansk. Digital planlægning og praksis' Hans Reitzels Forlag. 1. udgave, 1. oplag.
- * Mangen, Anne (2008b): *Hva er skærmttekster og hva gjør de ved måten vi læser på?* Lokaliseret 14. maj 2018 på: <https://lesesenteret.uis.no/article.php?artic leID=88904&categoryID=13436>
- * Würtz, Marianne (2008): *Multimodal literacitet. Læse- og skrivekompetencer i forhold til digitale tekster*.

Kort om generelle forskelle på at læse på papir og på skærm

Overordnet set er der nogle grundlæggende forskelle, der går igen, i forhold til om man læser på papir eller på skærm. Helt grundlæggende ændres vores læseadfærd, når teksten står på en skærm frem for på papir. Papirlæsning lægger umiddelbart op til mere koncentreret og grundig dybdelæsning, hvorimod læsning på skærm lægger op til overfladisk, orienterende læsning og søgning efter hurtige svar. Det er derfor nødvendigt at digitale tekster kobles til den aktive læsning gennem en indsats, for at styrke opfattelsen af, at man som skærmlæser rent faktisk kan arbejde sig hen mod et læseudbytte, der svarer til udbyttet ved papirlæsning.

At læse på skærm kan udgøre en større kognitiv belastning, da de teknologiske muligheder lægger op til et utal af dynamiske, mobile og flygtige læringsformer. Skærmlæsningen kan gøre læseren mere træt, og der kan være flere forstyrrelser i læseprocessen grundet notifikationer, reklamer og pop-up vinduer, som læseren skal kunne distrahere fra. En vigtig del af dette er italesættelsen af, at Chromebooken ses som et læseredskab og evt. et informationsredskab frem for et underholdningsmedie, men det er også vigtigt, at læseformålet er meget tydeligt, så eleven kan holde fokus på dette i læsningen.

Skærmlæsning begrænser den fysiske fornemmelse for teksten, og ved at man skal klikke flyttes fokus fra aktivitet i forbindelse med læsningen til aktivitet i forbindelse med maskinen, hvilket forstyrrer indlevelsen og den dybe læsning. Teksten på skærmen har ikke samme tydelige start og slutning som en bog, hvis tyngde også er med til at vise, hvor langt man er i bogen, og det at skulle scrolle op og ned i en tekst på skærmen påvirker overblikket over teksten som helhed negativt.

Omvendt giver læsning på skærm nye muligheder for at modificere, lytte til og interagere med teksten på måder, som ikke er muligt på papir bl.a. ved hjælp af notatredskaber og læseteknologi. Der er en umiddelbar tilgængelighed på skærmen og ordbogsopslag, informationssøgning eller andre måder at forstå stoffet på end på skrift, kan let tilgås og være uddybende for læseforståelsesprocessen. Derudover kan andre modaliteter end skriften gøre, at der er flere spor ind i elevens hukommelse, og kan udvide elevens repertoire af måder at skaffe sig viden om verden på. De digitale medier tillader hurtigere adgang til viden end den traditionelle lærebog og kan dermed aflaste dermed de ordblindes læringsproces. Eleverne kan anvende mindmaps, tidslinjer og digitale notatprogrammer i bearbejdningen af tekstindholdet, så flere af de dybe læseforståelsesstrategier kommer i spil. Derudover giver digitale tekster reelle kommunikationssituationer med mennesker i hele verden, og ved at inddrage elevernes hverdagslitteracy kan undervisningen blive nærværende og autentisk, hvilket kan øge motivationen på en måde, som er svært at opnå, hvis man kommunikerer på papir, hvor det som oftest kun er læreren, der er den reelle modtager. Derudover giver skærmen mulighed for at eleverne kan samarbejde i samme dokument, dele ting og kommunikere sammen uden at være fysisk i rum sammen.

Digitale læsestrategier generelt

At læse digitale tekster på skærm frem for analoge tekster på papir, skaber altså et andet udgangspunkt for den praksis, der anvendes under læsningen, og eleven skal udvikle digitale læsestrategier, for at opnå en aktiv læsning. Strategierne varierer og er forskellige alt efter

- teksttype (PDF, multimodal tekst, interaktiv hypertext)
- fagområde
- tekstgenrer

De digitale læsestrategier bygges ovenpå de eksisterende læsestrategier, hvor formål med læsningen, før-under-efter læsning og læseforståelsesstrategier stadig skal i spil, men derudover er overvejelser over hvilke digitale læsestrategier, der skal i spil hvornår, vigtige.

En digital læsestrategi kan forstås i både bred og snæver forstand. Med it-strategien i kommunen, hvor alle elever har eget device og GfE bruges som cloudbaseret platform, er den brede strategi et langt stykke af vejen fastlagt, men den skal alligevel italesættes:

Bred strategi

- Overvejelser over valg af medie til læsningen (Chromebook, smartphone, iPad)
- Overvejelser i forhold til organiseringen af de digitale tekster på mediet (Google Drev, mappestruktur og Google Apps for Education)

Snæver strategi

- Overvejelser over navigering i de forskellige teksttyper (sideoversigt, søgefunktion, bogmærker)
- Overvejelser over notetagning (markering af tekst, nøgleord, kommentarer i marginen, lydnotater, mindmaps)
- Overvejelser over LST-afkodningsstrategier (oplæsning af tekst, hastighed på oplæsning, genvejstaster)
- Overvejelser over LST-læseforståelsesstrategier (slå ukendte ord op, gentagen oplæsning af passager for at gå i dybden, skærmdeling så tekst og spørgsmål/noter begge står på skærmen)

For at strategierne bliver brugbare, vil de i det følgende eksemplificeres inden for fire forskellige typer tekster, nemlig skønlitterær læsning, faglitterær læsning, multimodale tekster og interaktive hypertekster, velvidende at strategierne ikke kan opdeles så skarpt og altid vil anvendes der, hvor de giver mening for eleven.

1. Skønlitterære digitale tekster

Når skønlitteratur flyttes til at stå på en skærm, sker der en ændring i vores læseadfærd. Hjernen er vant til at tekst på skærm læses mere flygtigt og overfladisk, og med mange siders tekst, er det svært at bevare overblikket over teksten som helhed, når man kun kan se en side af gangen og skal scrolle op og ned.

Som ordblind elev er man afhængig af at få teksten læst højt ved brug af læse- og skriveteknologi, og når eleven for hvert afsnit/side skal markere teksten og trykke på play, kommer teknologien i mellem eleven og teksten, hvilket vanskeliggør fordybelse og indlevelse i tekstens univers.

Skønlitteratur som fordybelse og læseoplevelse

For at eleven kan opnå samme fordybelse og fornemmelse af at blive opslugt af historien, er lydbøger på NOTA en god mulighed. Ordblinde elever har livslangt medlemskab af NOTA og der ligger mere end 50.000 bøger, aviser og tegneserier.

Skønlitteraturen er indlæst af skuespillere, hvilket giver en anden og bedre lytteoplevelse end den syntetiske tale i oplæsningsprogrammerne.

Eleven kan høre lydbøgerne fra sin Chromebook eller smartphone, hvorved det er muligt at høre lydbøger i bussen, på en gåtur eller som aftenlæsning i sengen.

Ved at lytte til lydbøger undgår man, at teknologien kommer mellem eleven og teksten, og eleven kan nyde en god læseoplevelser uden ubehag fra skærmens lys.

Tekstmateriale

- Lydbøger på www.nota.dk på Chromebooken
- NOTA som app på telefonen

Lærer

- Give mulighed for at lyttelæse i læsebånd. Legitimere at det at læse med ørerne er lige så gyldigt som at læse med øjnene. Dette kan gøres ved at:
 - spørge ind til historien, ligesom når andre elever læser bøger.
 - sætte eleven til at lave boganmeldelse over en af bøgerne, føre logbog over antal læste bøger osv.

Skønlitteratur som skolearbejde

Skal eleven læse en skønlitterær tekst i skolen, hvor klassen skal arbejde mere indgående med teksten, dur lydbøger ikke. Her skal eleven udvikle digitale læsestrategier for at gå aktivt ind i teksten og kunne holde overblikket.

Tekstmateriale

- PDF fra NOTA, materialebasen eller indscannet med AutoStore.

Digitale læsestrategier

Før-læsning:

- Overblik:
 - Hvor lang er teksten, hvad handler den mon om, hvad hedder kapitlerne, er der billeder undervejs osv.
- Formål:
 - Hvorfor skal jeg læse teksten? Hvad skal jeg have ud af den?

Under-læsning:

- Overblik:
 - Markering af nøgleord, understregning af tekst, kommentarer i marginen
 - Ctrl + f som søgefunktionen for at finde tilbage til bestemte ord/udtryk
 - Læseforståelse:
 - sætte hastigheden op hvis oplæsningen går for langsomt og tankerne er et andet sted
 - sætte hastigheden ned, hvis læseforståelsen glipper.
 - genlytte afsnit eller passager til dybere tekstarbejde

Lærer:

- Tydeliggøre læseformål.
- Være bevidst om, at det tager længere tid at læse teksten, når eleven skal markere for hvert afsnit/side.

- Lad hele klassen læse en digital skønlitterær tekst og tag en fælles snak om, hvordan man skaber overblik og husker teksten, når den læses på skærmen. Italesæt elevernes digitale strategier - lad dem udvikle gode og hensigtsmæssige strategier i fællesskab.

Gode materialer til at komme i gang med arbejdet:

- **Fanfiction:** Fanfiction er en litterær genre, hvor fans af et fiktivt univers digter videre. Fanfiction er for alle, der har lyst og mod på at skrive historier og dele dem med andre. Fanfiction foregår udelukkende online.
- **Intermedial litteratur:** Intermedial litteratur er litteratur der kombinerer skrift, billede, musik og lyd med film eller animation og interaktivitet. Nogle gange dominerer én udtryksform, fx skriften eller billedet, og nogle gange er flere udtryksformer ligeværdige og hjælper hinanden med at fortælle fortællingen. Appen 'TAVS' eller 'NORD' er eksempler på intermedial litteratur, men også Karen Blixens 'De blå øjne' er blevet udgivet som intermedial litteratur. Se mere på [http://dansk.gyldendal.dk/Indgange/laerer/intermedial littratur.aspx](http://dansk.gyldendal.dk/Indgange/laerer/intermedial_littratur.aspx)

2. Faglitterære digitale tekster (PDF)

Når den ordblinde elev skal læse faglitteratur på skærmen, er mange af udfordringerne de samme, som når eleven læser skønlitterære tekster på skærmen. Udvælgelsen af fagteksten og en tydeliggørelse af, hvad det er, eleven skal forstå og lære af teksten, er meget vigtig, så eleven læser med et formål og kan bruge strategierne strategisk for at nå målet.

Tekstmateriale

- Faglitteratur (PDF)
- Teksten skal være OCR-behandlet, for at eleven kan arbejde aktivt med teksten.

Digitale læsestrategier

Monitoreringsstrategier:

Læseformålet er vigtigt, så eleven kan strukturere sin oplæsning og tilpasse de teknologibaserede afkodningsstrategier til læseforståelsen:

- Udvælgelse af tekst. Hele fagteksten? Bestemte passager?
- Ctrl+f som søgefunktion til at udvælge tekstpassager til oplæsning.
- Regulering af hastighed. Hvis der er mange fagudtryk kan det være nødvendigt at sætte hastigheden ned, så hjernen kan nå at finde begreberne frem fra hukommelsen
- Hurtig oplæsning som skimmefunktion - dernæst langsom oplæsning af de vigtigste eller sværeste passager.

Hukommelsesstrategier:

- Notatredskaber såsom understregning, kommentarer i marginen og nøgleord bevirker at eleven interagerer med teksten og gør den til sin egen.
- Genlæsning af tekst flere gange

Organiseringsstrategier:

- Mindmaps, tidslinjer eller skriveskabeloner kan anvendes til at strukturere forståelsen af det læste.

Fagudtryk og tekstforståelse:

- søgestrategier når eleven møder ukendte fagudtryk
 - opslag i oplæsningsprogrammets ordbog
 - kopiere fagudtrykket og slå det op i Google. Se billeder af ordet eller se det brugt i en anden sammenhæng.

Gode materialer til at komme i gang med arbejdet:

- Jesper Bremholms læseguides. Se mere på <http://www.videnomlaesning.dk/media/1782/laeseguide-hvad-hvorfor-og-hvordan-jesper-bremholm.pdf>
 - En læseguides funktion er at vise eleverne en hensigtsmæssig måde at bevæge sig igennem og forholde sig til en faglig tekst på med henblik på at sikre dem et større fagligt udbytte af deres læsning.
- Margit Gades skriveskabeloner. Se mere på <https://www.margitgade.dk/skabeloner/>
 - Skriveskabelonerne kan anvendes til at strukturere forståelsen af det læste. Skabelonerne er gratis og kan downloades fra hjemmesiden.

3. Multimodale digitale tekster

En af de helt store forandringer ved at flytte læsningen over på en skærm, er mængden og graden af multimodale tekster. Mens bogmediet kun kan gemme og fastholde tekst og billeder, og hvor det skriftlige i høj grad er det bærende element, kan man på Chromebooken gemme og arbejde med tekster, billeder, animationer, video, musik og lyde - altså et mere multimodalt udtryk.

Jo mere tekster bliver en enhed af tekst, lyd, billeder og video, jo vigtigere bliver det at besidde multimodale læsekompetencer, for at kunne forstå disse teksters kommunikation om verden. Derfor er den traditionelle kognitive, lingvistiske læseteori, der kun beskæftiger sig med, hvordan man skaber mening af skriftsproglige tekster, ikke længere dækkende. Den må udvides så multimodale læse- og skrivestrategier bliver indbefattet og et mere multimodalt, sociokognitivt perspektiv på læsning er nødvendigt: *“Når vi læser, må vi skabe mening på baggrund af alle de ressourcer, som afsenderen tager i anvendelse.”* (Kress, 2003:35)

I arbejdet med digitale, multimodale tekster må den traditionelle interaktive læsemodel (Ehri, 1995) derfor udvides på følgende måde: (Würtz, 2008)

- Viden om sprog → viden om udtryksformer (lyd, billeder, farver, animationer, video, skrift. Modaliteternes affordans, det samlede multimodale udtryk, multimodal kohæsion og redundans, funktionel specialisering, funktionel tyngde)
- Hukommelse for tekst → viden om teknologi (det digitale penaltus, online notatteknikker, samskrivning og deling)
- Ordkendskab → kendskab til lageret (billeder, film, musik, lys, multimodale udtryk)
- Viden om verden → internettet er en del af verden. (Eleverne er early literate. Inddrage elevernes verden. Ikke kvalitetsvurderede tekster)

- Viden om tekster → nye genrer
(multimodale tekster, interaktive hypertekster, fanfiction, intermedial litteratur, ikke kvalitetsvurderede tekster)
- Grafem-fonem kendskab → viden om afkodning
(afkodning af tegn, omkode og skabe mening ved at fortolke, links - at læse en potentiel tekst)

Digitale læsestrategier

I multimodale tekster ændres læsekonventionerne, idet læseretningen bestemmes af det multimodale udtryk. Bevægelser på skærmen vil altid fange blikket først, dernæst billeder og til sidst tekst. Skærmen er en visuel enhed, som vi derfor opfatter som et billede, og skriften organiseres efter skærmens og billedets principper, hvor øjnene søger mod midten af skærmen, modsat på papir, hvor øjnene vil søge mod øverste venstre hjørne, hvor læseretningen normalt starter. En konventionel, lineær læserute vil ikke give mening på skærmen, og orienteringslæsestrategier er nødvendige, for at kunne orientere sig i en multimodal tekst:

Orienteringslæsestrategier: (Bundsgaard, 2009)

Orienter sig i den multimodale tekst:

- Centrallæsning: Opmærksomheden rettes mod midten af skærmen
- Periferilæsning: Opmærksomheden rettes mod skærmens periferi
- Lineær læsning: Skærmen læses fra øverste venstre hjørne mod nederste højre.

Ved at multimodale tekster består af mange forskellige modaliteter, er indholdet ikke organiseret som i en lineær tekst, og læseren skal selv navigere og skabe sin læsesti ud fra indholdet.

Navigation: (Kress, 2003)

Udvælgelse af læsesti:

- 1) Organisering: Modal scanning af siden - hvilke blokke/elementer er der (skrift, billede, lyd, video), hvor på siden og hvordan er de organiseret?
- 2) Indhold: Hvilke elementer er dominerende, hvis nogen, eller skal de behandles som lige og læses kombineret? Vurdere modaliteternes funktion.

Læsning af digitale, multimodale tekster er en kompleks affære, og bevidste orienteringslæsestrategier og navigationsstrategier er nødvendige for at kunne udvælge læsesti og dernæst læsestrategi. Derudover er undervisning i multimodale udtryksformer nødvendig, så eleverne får et fagsprog og redskaber, de kan anvende, når de møder en multimodal tekst. Dette er ikke kun gældende for ordblinde elever, men for alle elever generelt.

For ordblinde elever er der dog nogle klare fordele ved, at teksterne bliver mere multimodale. Ved at der i øget grad anvendes repræsentationsformer som video, animationer og lyd, kan de ordblinde elever tilegne sig viden uden at være begrænset af deres skriftsproglige afkodningsfærdigheder, hvilket kan øge deres motivation.

Den skriftlige modalitet fylder ofte mindre i multimodale tekster og er bygget op efter nyhedstrekanten, hvor det vigtigste præsenteres først i en kort og præcis form - ofte i en tekstboks, hvor eleven ubesværet kan anvende sin LST til at få læst tekstboksen op. Derudover har eleven let adgang til at slå ord, de ikke kender, op i deres LST eller Google bordet, hvorved eleven kan få ordet forklaret via billeder eller andre forklaringer. Dette kan øge elevens ordforråd.

Den multimodale udtryksform har et særligt potentiale for at repræsentere og kommunikere indhold på nye måder, hvilket giver den ordblinde elev mulighed for at forstå stoffet på andre måder end den vanlige oplæsning af konventionel skrift med LST, og dette kan medvirke til en dybere forståelse af stoffet.

Gode materialer til at komme i gang med arbejdet:

- Kaliber fra Alinea. Kaliber er et grundigt og alsidigt dansksystem, der understøtter multimodale tekstproduktioner og har fokus på det 21. århundredes kompetencer. I Kaliber bliver eleverne gennem scenariebaserede undervisningsforløb med faglige loops og dialogisk undervisning, guidet igennem analyse og produktion af blandt andet multimodale tekster.

4. Interaktive hypertekster

En af de sidste store forskelle på at læse på papir og på skærm er interaktive hypertekster, der kan repræsentere, visualisere og organisere information på en helt ny måde end papirtekster kan.

Digitale tekster på internettet indgår i et system af hypertekster, hvor teksterne er forbundet til hinanden på kryds og tværs via klikbare links.

Som ved multimodale tekster er indholdet ikke præsenteret i en bestemt rækkefølge, og eleven interagerer og skaber selv indholdet, ud fra hvilke links der klikkes på. Et klik på et link vil altid repræsentere et brud i den sammenhæng, man er ved at opbygge i teksten. Bruddet kan føre til en bedre forståelse, men det kræver, at læseren aktivt kan integrere indholdet i flere tekster samtidigt. Omvendt kan bruddet også medføre forvirring eller afledning, hvis indholdet ikke passer ind. For gode læsere kan den manglende struktur i hypertekster virke konstruktivt og uddybende for læseprocessen, da huller og uoverensstemmelser "fremtvinger" en mere aktiv og dybere processering af information i tekstfragmenterne. For ordblinde elever eller svagere læsere, kan den store mængde af tekster samt den manglende struktur og oversigt gøre læsningen frustrerende og forvirrende. Det bliver derfor vigtigt, at eleverne lærer at søge efter relevant information, kritisk vurdere kvaliteten og indholdet samt navigere i mængden af tekster. Her kan Bundsgaards otte læsestrategier være en god hjælp:

Digitale læsestrategier

1. Orienter sig på siden med orienteringslæsestrategierne
 - Centrallæsning: Opmærksomheden orienteres mod midten af skærmen. Hjemmesider er mere organiseret som billeder, hvor det centrale er placeret i midten.
 - Periferilæsning: Opmærksomheden rettes mod skærmens periferi. Øverst på siden er typisk en menu med links til områder på hjemmesiden. Mod højre øverst findes links til funktioner såsom udskriv, del, gem, login. I venstre side af skærmen findes menuer og undermenuer. I højre side af skærmen aktuelle nyheder, indkøbskurv, reklamer. Nederst på siden findes juridiske oplysninger, åbningstider og kontaklinformationer.
 - Lineær læsning: Skærmen læses fra det øverste venstre hjørne mod nederste højre.
2. Læse links og forestille sig hvad der er bag ved
3. Vælge til og vælge bort
4. Læse menuer af links og vurdere om de er relevante

5. Finde frem til tekst om det man søgte, med indholdslæsestrategierne
 - Fokuslæsning: Læse strategisk efter det man søger. Billeder, overskrifter, ctrl+f, scrolle teksten igennem.
 - Overblikslæsning: Danne et overblik over teksten. Passende omfang, sværhedsgrad, viser billeder det man forventer etc.
 - Nærlæsning: Lineær læsning af teksten i dybden
 - Skimming: Læser teksten hurtigt og overfladisk for at fornemme hvad den handler om.
 - Surfing: Flyder med teksten og lader producenten bestemme ruten eller følger den vej, man fanges af i øjeblikket.
6. Vurdere hvad kvaliteten af det skrevne er
7. Gennemskue producentens forudsætninger, interesser og mål

For ordblinde er det ikke en mulighed at skimme og overfladelæse, når man er afhængig af LST. Det bliver derfor endnu mere nødvendigt at gøre brug af de af Bundsgaards læsestrategier, der omhandler kritisk udvælgelse og orientering på en side, såsom: Overblikket over siden, orienteringen på siden, kvaliteten af siden og den kritiske forholden til producenten bag siden.

- Her kan LST-afkodningsstrategierne bruges til at få links, overskrifter og menuer læst op.

Når en hjemmeside derefter er valgt, bruges LST-oplæsningen til at læse siden op. Her har den ordblinde elev flere muligheder, alt efter læseformålet:

- Skal eleven danne sig et overblik over tekstindholdet, kan læsehastigheden på oplæsningen indstilles til hurtig oplæsning. Når eleven har hørt det, kan han udvælge hvilke passager, der kræver en dybere læsning, markere disse og sætte hastigheden ned.
- Ved eleven derimod, at det kun er nødvendigt at læse om et bestemt emne, kan eleven søge på dette emne med ctrl+f, finde afsnittene i teksten der handler om dette, og sætte oplæsningen i gang der, i et passende tempo. Før-læsestrategier som udvælgelse af tekst, tydeligt læseformål og udvælgelse af læsesti, er altså af høj vigtighed, for at eleven kan fravælge tekst. Sættes oplæsningen bare til at læse hele siden op, vil den læse lineært uden at tage højde for, hvilken rækkefølge tekstboks eller billedtekster fremkommer i.

En anden vigtig pointe i arbejdet med hypertekster for ordblinde er organiseringen af de flygtige interaktive hypertekster, samt teknikker til at kunne lave noter i dem, når de kun findes online. Ved at eleven arbejder cloudbaseret findes der tilføjelsesprogrammer, der er fremragende til dette.

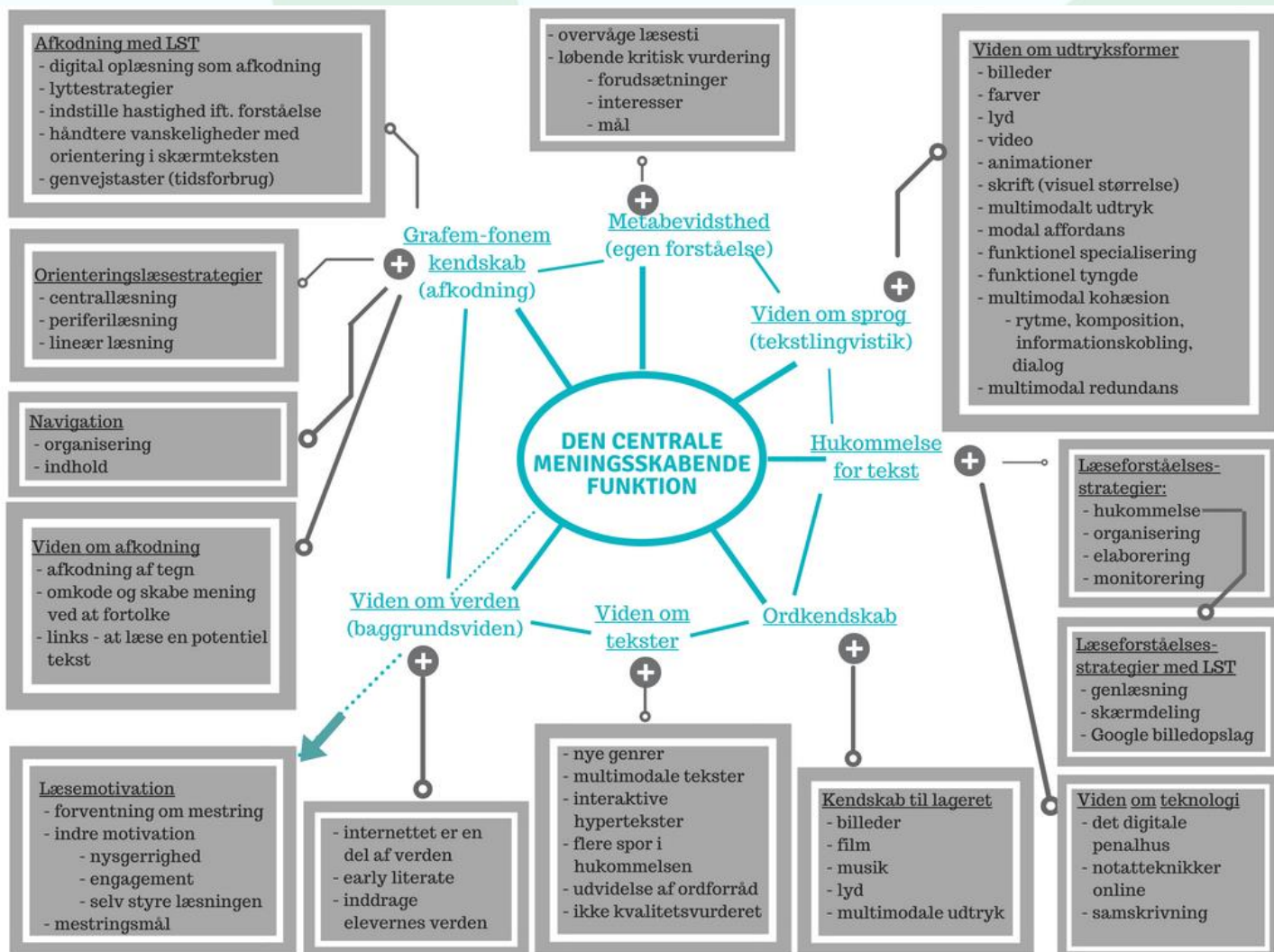
- Fx Diigo Web Collector, der både gemmer hjemmesiderne i et mappesystem, samler ens noter/overstregninger på siden i et dokument, husker bogmærker eller post-it sedler, som man sætter på hjemmesiden og meget andet. På den måde kan eleven reducere graden af flygtighed og arbejde mere intensivt med de hypertekster, de via de otte læsestrategier har udvalgt.

Gode materialer til at komme i gang med arbejdet:

- Jeppe Bundsgaards Dynamitbogen. Findes på <http://www.dynamitbogen.dk/dynamit/top/index.php>. Dynamitbogen er en dynamisk lærebog, hvor elever samarbejder, søger på nettet, læser, skriver, laver hjemmesider og producerer lærebøger til andre elever. Dynamitbogen består af et undervisningsite (www.dynamitbogen.dk) og en Dynamitbogsskabelon. På sitet er undervisningsmateriale i form af interaktive assistenter med kurser i samarbejde, respons, søgning på nettet, interview, modtageropmærksomhed, vurdering af læsbarhed og meget mere til brug efter behov undervejs i elevernes arbejdsproces. De interaktive assistenter fremmer elevernes egen refleksion og opstiller stilladser for deres projekter.

Udvidet interaktiv læsemodel

For at skabe overblik over ovenstående, kan det visualiseres på følgende måde i en udvidet interaktiv læsemodel:

THISTED KOMMUNE

Produceret af Thisted Kommune

*Lotte Pilgaard,
Kompetencecenter for læsning*

*På baggrund af
PD Afgangsprojektet
"Ordblinde elevers læsning på
skærm"*

Maj 2018